

કેન્દ્ર સરકારની કલ્યાણકારી યોજનાઓ

• સુકન્યા સમૃદ્ધિ ખાતા યોજના

- પ્રારંભ 22 જાન્યુઆરી, 2015ના રોજ હરિયાણાના પાણીપતમાંથી વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ કરાવ્યો.
- ઉદ્દેશ્ય : નાની બચતોને પ્રોત્સાહન આપવા.
- 10 વર્ષ સુધીની બાલિકાનું બેંક કે પોસ્ટ ઓફિસમાં રૂ. 1000 થી ખાતુ ખોલાવી શકાશે
- આ યોજના ખાતુ ખોલવાની તારીખથી 21 વર્ષે પરિપક્વ થશે.
- ખાતામાં જમા થયેલ રકમમાંથી અડધી રકમ બાલિકાના ઉચ્ચ શિક્ષણ કે લગ્ન માટે ઉપાડી શકાશે.
- આ યોજના અંતર્ગત એક વર્ષમાં ઓછામાં ઓછા 1000 અને વધુમાં વધુ રૂ.1.5 લાખ જમા કરાવી શકાશે.
- 18 વર્ષની ઉંમર થયે ખાતામાંથી 50 ટકા રકમ ઉપાડવાની છૂટ.
- બાલિકા પોતાનું ખાતુ દેશમાં ગમે ત્યાં સ્થાનાંતર કરી શકશે.

• દીનદયાલ ઉપાધ્યાય ગ્રામજ્યોતિ યોજના

- પ્રારંભ 20 નવેમ્બર, 2014
- ઉદ્દેશ્ય : ગ્રામીણ ક્ષેત્રોમાં વિજળી પુરવઠામાં સુધારો કરવો.
- આ યોજનામાં ગ્રામ વિસ્તારોમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ વિજળીની માંગોને અલગથી પહોંચી વળીને યોગ્ય વિતરણ વ્યવસ્થા પર ભાર મૂકવાની વિશેષ યોજનાનો સમાવેશ થાય છે.
- આ યોજના માટે રૂ. 39275 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- રાજીવ ગાંધી ગ્રામીણ વિદ્યુતીકરણ યોજનાનું આ યોજનામાં વિલીનીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.

• બેટી બચાવો-બેટી ભણાવો યોજના

- પ્રારંભ : 22 જાન્યુઆરી, 2015 ના રોજ વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ હરિયાણાના પાણીપતથી કરાવ્યો.
- મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય : મહિલા લિંગ પ્રમાણમાં વધારો કરવો.
- દરેક ગ્રામ પંચાયત દર મહિને ગામમાં છોકરા-છોકરીઓના લિંગ પ્રમાણના આંકડા ગુણ-ગુણી બોર્ડ પર લગાવશે.

- દરેક ગ્રામ પંચાયત વર્ષમાં ઓછામાં ઓછી એક ડઝન છોકરીઓનો જન્મ દિવસ ઉજવશે.
- ગ્રામ પંચાયત દરેક છોકરીના જન્મ વખતે પરિવારને ભેટ આપશે.
- જે ગામમાં મહિલા લિંગ પ્રમાણમાં વધારો થશે તે ગ્રામ પંચાયતને સંમાનવામાં આવશે.
- બાળવિવાહ માટે ગામના વડાને જવાબદાર ઠેરવી તેની વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.
- બાળકના જન્મથી નોંધણી, ભૂણ હત્યા જેવા કાર્યક્રમો પર ભાર મૂકવામાં આવશે.
- આ યોજના માટે કેન્દ્ર સરકારે રૂ.100 કરોડની ફાળવણી કરી છે.

• પ્રધાનમંત્રી જનધન યોજના

- પ્રારંભ : 28 ઓગસ્ટ, 2014
- ઉદ્દેશ્ય : દેશના બધા પરિવારોને બેંક સુવિધા સાથે જોડવા.
- યોજના બે ચરણમાં અમલી બનશે. પ્રથમ ચરણ 15 ઓગસ્ટ, 2014 થી 14 ઓગસ્ટ, 2015 અને બીજું ચરણ 15 ઓગસ્ટ, 2015 થી 14 ઓગસ્ટ, 2018 સુધી રહેશે.
- ઝીરો બેલેન્સથી ખાતું ખોલાવી શકાશે, ડેબીટ કાર્ડની સુવિધા.
- ખાતું ખોલાવવા પછી એક લાખના દુર્ઘટના વીમા કવચનો લાભ.
- 26 જાન્યુઆરી 2015 સુધી ખાતું ખોલાવનારને રૂ.30000 ના વધારાના વીમા કવચનો લાભ.
- ખાતું ખોલાવ્યા બાદ 6 મહિને રૂ.5000 ની ઓવરડ્રાફ્ટની સુવિધા.
- બીજા ચરણમાં પેન્શન માઈક્રો ઈન્શ્યોરન્સની સુવિધા.
- રહેઠાણથી નજીક ખાતું ખોલાવવાની સુવિધા.
- વિભિન્ન સબસિડી લાભાર્થીના સીધા ખાતામાં જમા કરવાની યોજના.
- ખાતું ખોલાવવા માટે આધાર કાર્ડ, મનરેગા કાર્ડ, મતદાર ઓળખ કાર્ડ, રેશન કાર્ડ, ડ્રાઈવિંગ લાઈસન્સ, વિજળી કે ટેલિફોનનું બીલ, જન્મ-વિવાહ પ્રમાણપત્ર અથવા કોઈ સંસ્થાનું પ્રમાણપત્રમાંથી કોઈપણ એક પુરાવો.
- કોઈપણ ઓળખપત્ર ણ હોય તો ખાતું ખોલ્યા પછી એક વર્ષમાં ઓળખપત્ર બેંકમાં જમા કરવાની શરતે પણ ખાતું ખોલી શકાશે.

• કિસાન વિકાસ યોજના

- પ્રારંભ 18 નવેમ્બર, 2014થી ફરીથી શરૂ થઈ.
- કોઈપણ વ્યક્તિ રૂ.1000, રૂ.5000, રૂ.10000 અને રૂ.50000 ના કિસાન વિકાસ પત્રોમાં નાણા રોકી શકે છે.

- 100 મહિનામાં નાણા બમણા થાય છે.
- દીનદયાળ ઉપાધ્યાય અંત્યોદય યોજના
  - પ્રારંભ : 25 સપ્ટેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : શહેરી અને ગ્રામીણ ક્ષેત્રોમાં ગરીબી નાબૂદી.
  - યોજનામાં સ્વરોજગારી અને કૌશલ્ય વિકાસ પર ભાર.
  - ગ્રામીણ ક્ષેત્રોમાં દીનદયાળ ઉપાધ્યાય કૌશલ્ય યોજનાને આમાં જોડવામાં આવી છે.
  - વર્ષ 2017 સુધી 10 લાખ યુવાનોને રોજગારલક્ષી પ્રશિક્ષણ આપવાનો લક્ષ્યાંક.
- રાષ્ટ્રીય આયુષ મિશન (કેન્દ્ર સરકાર)
  - પ્રારંભ : 15 સપ્ટેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : સ્વાસ્થ્ય સેવાઓનો વિસ્તાર કરવાનો.
  - આયુષનો અર્થ છે – આયુર્વેદ, યોગ, નેચરોપથી, યુનાની, સિદ્ધ અને હોમિયોપોથી.
  - આયુષ વિભાગની સ્થાપના નવેમ્બર 2013 માં કરાઈ હતી.
- મહિલા વૈજ્ઞાનિક માટે કિરણ યોજના
  - પ્રારંભ : 11 સપ્ટેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : મહિલા વૈજ્ઞાનિકોને પ્રોત્સાહન
  - કિરણનો અર્થ-નોલેજ, ઈનોવેશન, રિસર્ચ એડવાન્સમેન્ટ થ્રૂ નર્ચરિંગ.
  - મહિલા વૈજ્ઞાનિકો માટે સ્કોલરશિપ અને સંશોધન માટે સહાય.
- પઢે ભારત બઢે ભારત યોજના
  - પ્રારંભ : 26 સપ્ટેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : શિક્ષણનું સ્તર ઊંચું લાવવું.
  - શાળાઓ માટે 200 દિવસનું શિક્ષણ કાર્ય ફરજિયાત.
  - ગણિત માટે 300 કલાક અને ભાષાઓ માટે 500 કલાક વાર્ષિક શિક્ષણ પર ભાર.
  - શિક્ષકોની 95%ની હાજરી અનિવાર્ય.
  - વર્ષ-2014-15 માટે યોજના માટે 2352.37 કરોડની જોગવાઈ.
- રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન

- પ્રારંભ : 28 જુલાઈ, 2014.
- ઉદ્દેશ્ય : દેશી ગાયોની જાતિનું સંરક્ષણ અને વિકાસ.
- વર્ષ-2014-15 ના બજેટમાં રૂ.150 કરોડની જોગવાઈ.
- મોલાના આઝાદ સ્વાસ્થ્ય યોજના
  - પ્રારંભ : 4 માર્ચ, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : અલ્પસંખ્યક સમુદાયના લોકોને સ્વાસ્થ્ય સુવિધા પૂરી પાડવી.
  - યોજના અંતર્ગત મોલાના આઝાદ શિક્ષણ ફાઉન્ડેશન દ્વારા આર્થિક સહાય પ્રાપ્ત સંસ્થાઓના વિદ્યાર્થીઓને સ્વાસ્થ્ય કાર્ડ અપાશે.
  - વર્ષમાં બે વખત સ્વાસ્થ્ય ચકાસણી કેમ્પનું આયોજન.
  - અલ્પસંખ્યક ગરીબ વર્ગના વિદ્યાર્થીઓની ગંભીર બીમારી માટે આર્થિક સહાયની જોગવાઈ.
  - મોલાના આઝાદ શિક્ષણ ફાઉન્ડેશન દ્વારા સહાય મેળવતી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના ચિકિત્સાલય કે ઔષધાલયની સ્થાપના.
- રાષ્ટ્રીય શહેરી સ્વાસ્થ્ય મિશન
  - પ્રારંભ : 30 જાન્યુઆરી, 2014, બેંગ્લોરમાંથી પ્રારંભ.
  - ઉદ્દેશ્ય : શહેરી વિસ્તારના પછાત વર્ગના લોકોના સ્વાસ્થ્યની દેખભાળ રાખવી.
  - યોજનામાં 50000થી વધુ વસતી ધરાવતાં બધાં શહેરો, રાજ્યોની રાજધાની અને બધા જીલ્લા મથકોનો સમાવેશ.
  - શહેરી વિસ્તારોમાં ગંદી ઝુંપડપટ્ટી વિસ્તારની અંદર કે નજીક શહેરી પ્રાથમિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્રની સ્થાપના.
  - પ્રત્યેક 200 થી 500 ગંદા ઝુંપડપટ્ટી વિસ્તારના વિસ્તારમાં શહેરી ગરીબ પરિવારો માટે એક “આશા”ની નિમણૂક.
- પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ વીમા યોજના
  - પ્રારંભ કેન્દ્રીય બજેટ 2015-16માં જોગવાઈ.
  - કોઈ વ્યક્તિના મૃત્યુ પર રૂ.2 લાખનું વીમા કવચ.
  - 18 થી 50 વર્ષ વયજૂથના વ્યક્તિઓ માટે વાર્ષિક પ્રિમીયમ માત્ર રૂ.330 રાખવામાં આવ્યું છે.

- પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના
  - પ્રારંભ કેન્દ્રીય બજેટ 2015-16ની જોગવાઈ.
  - વાર્ષિક રૂ.12ના પ્રિમીયમ રૂ. બે લાખનું વીમા કવચ દુર્ઘટના વખતે.
- રાષ્ટ્ર ઉન્નત યોજના
  - પ્રારંભ : 11 નવેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : ગામડાને શિક્ષણથી જોડવા અને સમન્વિત વિકાસ.
  - આ યોજના અંતર્ગત આઈઆઈટી, આઈઆઈએમ, એનઆઈટી અને ભારત વિજ્ઞાન સંસ્થાન તેમજ પસંદગીની કેટલીક કોલેજો અને કેન્દ્રીય વિદ્યાલયોના વિદ્યાર્થીઓને ગ્રામીણ વિકાસ કાર્યક્રમથી જોડવામાં આવશે.
- નો ચોર કોલેજ પોર્ટલ
  - પ્રારંભ : 11 નવેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક જાણકારી આપવાનો.
  - આ યોજના અંતર્ગત દેશની 665 યુનીવર્સિટીઓ, 35829થી વધારે કોલેજો અને 11433 શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની જાણકારી વિદ્યાર્થીઓ મેળવી શકશે.
- જીવન પ્રમાણ યોજના
  - પ્રારંભ : 10 નવેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : પેન્શન ધારકોને ઉપયોગી થવા.
  - પેન્શન ધારકોને હવે સરકારી ઓફિસમાં જીવિત હોવા અંગે રૂબરૂ આવવાને બદલે ઘેરબેઠા આધાર આધારિત ડિજીટલ લાઈફ સર્ટિફિકેટ જીવન પ્રમાણ યોજનાથી જીવિત હોવાનું પ્રમાણપત્ર આપી શકશે.
- વનબંધુ કલ્યાણ યોજના
  - પ્રારંભ : 28 ઓક્ટોબર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : અનુસૂચિત જનજાતિના લોકોનું જીવનસ્તર ઊંચું લાવવું.
  - આદિવાસીઓની વિશેષ વસતિ ધરાવતા રાજ્યોમાં પાઈલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે શરૂઆત.
  - કલ્યાણકારી યોજનાઓ માટે પ્રત્યેક વિસ્તાર માટે 10 કરોડ રૂપિયાની જોગવાઈ.

- ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર ઈન એલપીજી યોજના

- પ્રારંભ : 15 નવેમ્બર, 2014.
- શરૂઆતમાં 11 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના નક્કી કરેલ 57 જીલ્લામાં પ્રારંભ કરાયો.
- 1 જાન્યુઆરી, 2015 થી સમગ્ર દેશમાં અમલ કરાયો.
- આ યોજના અંતર્ગત એલપીજી ગેસમાં મળતી સબસિડી લાભાર્થીઓના ખાતામાં સીધી જમા થશે.

- નેશનલ ઓપ્ટિક ફાઈબર નેટવર્ક

- પ્રારંભ : ઓગસ્ટ, 2014.
- ઉદ્દેશ્ય : ગ્રામીણ ક્ષેત્રોને બ્રોડબેન્ડ સુવિધાઓથી જોડવી.
- યોજના માટે રૂ.30000 કરોડની જોગવાઈ.
- પ્રથમ ચરણ માર્ચ 2015 સુધી 50000 ગ્રામ પંચાયતોને અને બીજા ચરણમાં બાકી બે લાખ ગ્રામપંચાયતોને 2016 સુધી જોડાવાનો લક્ષ્યાંક.
- આ યોજના કેન્દ્ર સરકારની રૂ.1.13 લાખ કરોડની ડિઝિટલ ઇન્ડિયા પરિયોજનાનો ભાગરૂપ છે.
- આ યોજના કેન્દ્ર માટે બીએસએનએલ, રેલટેલ, કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા અને પાવર ગ્રિડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયાને કેબલ ગોઠવવાની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે.
- કેન્દ્રીય સ્તર પર આ યોજના પર દેખભાળ રાખવાની જવાબદારી ભારત બ્રોડબેન્ડ નેટવર્ક લિમિટેડ પાસે છે.
- કેરલનો ઈડુક્કી જીલ્લો નેશનલ ઓપ્ટિક ફાઈબર નેટવર્કથી જોડાનાર દેશનો પ્રથમ જીલ્લો બન્યો છે.

- ડિઝિટલ ઇન્ડિયા કાર્યક્રમ

- પ્રારંભ : ઓગસ્ટ, 2014.
- ઉદ્દેશ્ય : ભારતને નોલેજ ઇકોનોમીમાં ફેરવવું અને ભારતના નાગરિકોને ડિઝિટલ ક્ષેત્રે સક્ષમ બનાવવા.
- આ યોજના માટે 1.13 લાખ કરોડ રૂપિયાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- આ યોજના અંતર્ગત વર્ષ - 2015ના અંત સુધી કેન્દ્ર સરકારના બધા કર્મચારીઓને ઈ-ગવર્નન્સ હેઠળ લાવવાનો લક્ષ્યાંક છે.

- એલઈડી (લાઈટ એમિટિંગ ડાયોડ) બલ્બ વિતરણ યોજના
  - પ્રારંભ : 5 જાન્યુઆરી, 2015 ના રોજ વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ દિલ્હીથી કરાવ્યો.
  - ઉદ્દેશ્ય : વિજળી બચાવવાનો.
  - માર્ચ - 2016 સુધી દેશના 100 શહેરો અને રસ્તાઓ પર એલઈડી બલ્બ નાખવાનો લક્ષ્યાંક.
  - ઉપભોક્તાઓને એલઈડી બલ્બ રાહતદરે આપવાની જોગવાઈ છે.
  - એલઈડી બલ્બ સફેદ રીશાની આપે છે જેમાં આરજીબી-રેડ, ગ્રીન અને બ્લ્યુ રંગનું કોમ્પિનેશન હોય છે.
  - એલઈડી બલ્બના શોધકો જાપાની મૂળના અમેરિકન વૈજ્ઞાનિક શુજી નાકામુરા અને જાપાની વૈજ્ઞાનિક ઇસામુ અકાસાકી છે જેમને આ શોધ માટે વર્ષ - 2014નું ભૌતિકશાસ્ત્રનું નોબલ પ્રાઈઝ અપાયું હતું.
- રાષ્ટ્રીય કૃમિ નિવારણ અભિયાન
  - પ્રારંભ : 10 ફેબ્રુઆરી, 2015.
  - ઉદ્દેશ્ય : બાળકો માટે સ્વાસ્થ્ય સુવિધા પૂરી પાડવી.
  - 1 થી 9 વર્ષના બાળકોને શાળા અને આંગણવાડીઓ દ્વારા કૃમિનાશક દવાઓ આપવામાં આવશે.
  - 10 ફેબ્રુઆરીને રાષ્ટ્રીય કૃમિ ઉન્મૂલન દિવસ તરીકે ઉજવવાનું નક્કી કરાયું છે.
- મિશન ઈન્દ્રધનુષ
  - પ્રારંભ : 25 ડિસેમ્બર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : બાળકોનું સ્વાસ્થ્ય સુધારવું.
  - વર્ષ 2020 સુધી જે બાળકોને રસીકરણની સુવિધા મળી નથી અથવા આંશિક રૂપે રસીકરણનો લાભ લીધો છે તેવા તમામ બાળકોને રસીકરણનો લાભ આપવો.
  - પ્રથમ ચરણમાં 50 ટકાથી ઓછા બાળકોને રસીકરણની સુવિધાનો લાભ મળ્યો છે તેવા દેશના 221 જિલ્લાઓમાં નિયમિત રીતે રસીકરણ લક્ષ્યાંક રાખવામાં આવ્યો છે.
  - યોજના અંતર્ગત જાન્યુઆરી - 2015 અને જૂન - 2015ની વચ્ચે ચાર વિશેષ રસીકરણ કાર્યક્રમો રાખવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- દીનદયાલ ઉપાધ્યાયે 'શ્રમેવ જયતે' યોજના

- પ્રારંભ : 16 ઓક્ટોબર, 2014.
- ઉદ્દેશ્ય : કાર્યક્રમ યુવાનોની નવી પેઢી તૈયાર કરવી.
- આ યોજના અંતર્ગત ઔદ્યોગિક પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓમાં તાલીમ લઈ રહેલા વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવાનો, શ્રમ સંબંધી સુધારણા અને પ્રશિક્ષણ લઈ રહેલા વિદ્યાર્થીઓના સ્ટાઇપેન્ડમાં વધારો કરવાનો અને તેમનાં પાઠ્યપુસ્તકોમાં સુધારા કરવાનો મુખ્ય હેતુ છે.
- સાંસદ આદર્શ ગ્રામ યોજના
  - પ્રારંભ : 11 ઓક્ટોબર, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : સાંસદ પોતાના વિસ્તારનું દત્તક લઈને તેને સંપૂર્ણ સુવિધાઓથી સજ્જ કરવાનો છે.
  - સંસદના બંને ગૃહોના સાંસદ માર્ચ - 2019 સુધી એક એક ગામને દત્તક લેશે.
  - લોકસભા સાંસદ પોતાના સંસદીય મતવિસ્તારનું ગામ અને રાજ્યસભાનો સાંસદ પોતાના રાજ્યનું ગામ દત્તક લઈ શકશે.
  - ત્રણથી પાંચ હજારની વસ્તી ધરાવતું તેમજ પહાડી વિસ્તારોમાં એકથી ત્રણ હજારની વસ્તી ધરાવતું ગામ દત્તક લઈ શકાશે.
- રાષ્ટ્રીય માટી સ્વાસ્થ્ય કાર્ડ યોજના
  - પ્રારંભ : 19 ફેબ્રુઆરી, 2015 - રાજસ્થાનના ગંગાનગર જીલ્લાના સૂરતગઢ મુકામેથી વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ કરાવ્યો.
  - ઉદ્દેશ્ય : ખેડૂતોની ખેતરની માટીની ચકાસણી.
  - આગામી 3 વર્ષોમાં દેશના 14 કરોડ ખેડૂતોને રાષ્ટ્રીય માટી સ્વાસ્થ્ય કાર્ડ આપવાનો લક્ષ્યાંક.
  - કાર્ડ ધારક ખેડૂતો પોતાના ખેતરની માટીનું પરિક્ષણ અને પૃથકકરણ કરાવી શકશે.
- રાષ્ટ્રીય શહેરી સ્વાસ્થ્ય મિશન
  - પ્રારંભ : 1 મે, 2013.
  - ઉદ્દેશ્ય : શહેરોમાં ઝૂપડપટ્ટી વિસ્તારોમાં રહેતા ગરીબ પરિવારોને અનિવાર્ય સ્વાસ્થ્ય સુવિધાઓ પૂરી પાડવી.
  - 50000 થી વધુ વસ્તીવાળાં 779 શહેરોમાં યોજના લાગુ કરાશે.

- યોજના માટે ખર્ચની જવાબદારી ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યો અને વિશેષ શ્રેણીનાં રાજ્ય જેવા કે જમ્મુ-કાશ્મીર, હિમાચલ પ્રદેશ, ઉત્તરાખંડ માટે કેન્દ્ર-રાજ્ય વચ્ચે 90 : 10 અને અન્ય રાજ્યો માટે કેન્દ્ર-રાજ્ય ખર્ચનું પ્રમાણ 75 : 25 રહેશે.

• જનની શિક્ષુ સુરક્ષા યોજના - JSSY

- પ્રારંભ : 1 જૂન, 2011, સોનિયા ગાંધીએ હરિયાણાના મેવાતથી પ્રારંભ કરાવ્યો.
- ઉદ્દેશ્ય : ગર્ભવતી મહિલાઓને સાર્વજનિક દવાખાનામાં સંપૂર્ણ મફત સારવાર અને ખર્ચાળ પ્રસૂતિથી બચાવવાનો.
- ગર્ભવતી મહિલાઓને સિઝેરિયન ઓપરેશન સહિતની પ્રસૂતિની સુવિધાઓ ઉપરાંત આયર્ન, ફોલિક એસિડ જેવી દવાઓ અને અન્ય ઔષધો પૂરાં પાડવામાં આવે છે.
- સામાન્ય પ્રસવમાં 3 દિવસ અને ઓપરેશનથી પ્રસૂતિમાં 7 દિવસ મફત ભોજનની વ્યવસ્થા.
- જન્મ પછી 30 દિવસ સુધી બીમાર નવજાત શિશુની મફત સારવાર.
- માતા અને બાળકની મફત તબીબી તપાસ.
- રહેઠાણથી દવાખાના અને દવાખાનાથી ઘેર સુધી વાહન વ્યવસ્થાની સુવિધા.

• રાજીવ ગાંધી કિશોરી અધિકારીતા યોજના

- પ્રારંભ : 19 નવેમ્બર, 2010.
- ઉદ્દેશ્ય : કિશોરીઓનું સ્વાસ્થ્ય જાળવણી.
- 11 થી 18 વયજૂથની કિશોરીઓને યોગ્ય માનસિક અને શારીરિક વિકાસ માટે જરૂરી પૌષ્ટિક આહાર પૂરો પાડવામાં આવે છે.

• ઇન્દિરા ગાંધી માતૃત્વ સહયોગ યોજના

- પ્રારંભ : 20 ઓક્ટોબર, 2010.
- ઉદ્દેશ્ય : આંતરિયાળ વિસ્તામાં જન્મ્યા બચ્ચાની સુરક્ષા કરવાનો.

• રાષ્ટ્રીય સ્વાસ્થ્ય વીમા યોજના (NHIS)

- પ્રારંભ : 1 ઓક્ટોબર, 2007 પણ વાસ્તવિક પ્રારંભ 1 એપ્રિલ 2008થી થયો.
- ઉદ્દેશ્ય : અસંગઠિત ક્ષેત્રોના ગરીબી રેખાથી નીચે જીવન જીવતા પરિવારોને સ્વાસ્થ્ય વીમા કવચ પુરૂ પાડવું.

- લાભાર્થી પરિવારોને બાયોમેટ્રિક સ્માર્ટ કાર્ડ એનાયત કરવામાં આવે છે. પૂર્વોત્તર રાજ્યોમાં સ્માર્ટ કાર્ડ આપનાર નાગાલેંડ પ્રથમ રાજ્ય.
- લાભાર્થી પરિવારોને રૂ. 30000નું રક્ષણ કરતાં સ્માર્ટ કાર્ડ વિના મૂલ્યે અપાય છે.
- ખર્ચની જવાબદારી કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે 75:25ની છે.
- જનની સુરક્ષા યોજના
  - પ્રારંભ : 12 એપ્રિલ, 2005.
  - ઉદ્દેશ્ય : ગર્ભવર્તી મહિલાઓને સુરક્ષિત પ્રસૂતિ સુવિધાઓ પૂરી પાડવી.
  - ગરીબ ગર્ભવર્તી મહિલાઓને સંસ્થાગત પ્રસૂતિની સુવિધા.
  - 100% કેન્દ્ર પુરસ્કૃત યોજના બધા રાજ્યો અને સંઘ પ્રદેશોમાં અમલી છે.
- રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ સ્વાસ્થ્ય મિશન
  - પ્રારંભ : 12 એપ્રિલ, 2015.
  - ઉદ્દેશ્ય : દૂર અને અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં ગરીબ પરિવારોને ગુણવત્તા યુક્ત સ્વાસ્થ્ય સુવિધાઓ પૂરી પાડવી.
  - ખર્ચની જવાબદારી કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે 85:15ની છે.
- એકેડિટેડ સોશ્યલ હેલ્થ એક્ટિવિસ્ટ (ASHA)
  - રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ સ્વાસ્થ્ય મિશન અંતર્ગત આશાની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
  - દરેક ગામમાં એક “આશા” કાર્યકરની જોગવાઈઓછામાં ઓછું ધો.8 પાસ ગામની જ મહિલાની પસંદગી.
  - ગ્રામ સ્વાસ્થ્ય અને સેનિટેશન કમિટી દ્વારા પસંદગી કરવામાં આવે છે.
- અર્બન સોશ્યલ હેલ્થ એક્ટીવિષ્ટ (USHA)
  - ગ્રામ્ય વિસ્તારની જેમ શહેરી વિસ્તારમાં ઉષાની સામાજિક સ્વાસ્થ્ય કાર્યકર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
- નેશનલ પ્રોગ્રામ ફો ધ હેલ્થકેર ઓફ એલ્ડરલી (NPHCE)
  - પ્રારંભ : 4 એપ્રિલ, 2013.
  - ઉદ્દેશ્ય : વૃદ્ધોની સ્વાસ્થ્ય સંબંધી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવી.

- 30 પથારીઓની સગવડ ધરાવતાં વૃદ્ધાવસ્થા રોગ-કેન્દ્રોની સ્થપના.
- ધનલક્ષ્મી કાર્યક્રમ
  - પ્રારંભ : 2008.
  - ઉદ્દેશ્ય : છોકરીઓમાં શિક્ષણ અને બાળવિવાહનું નિયંત્રણ.
  - છોકરીને શિક્ષણ આપનાર તેમજ બાળ વિવાહથી દૂર રહેનાર પરિવારોને આર્થિક સહાય કરવામાં આવે છે.
- કૃષિ શ્રમિક સામાજિક સુરક્ષા યોજના
  - પ્રારંભ : 1 જુલાઈ, 2001.
  - ઉદ્દેશ્ય : કૃષિ મજૂરોને પેન્શન અને વીમા કવચ પુરૂ પાડવું.
  - 18 થી 50 વર્ષની ઉંમરના લોકો સામેલ થઈ શકે.
  - 60 વર્ષ પહેલાં કુદરતી મૃત્યુ થાય તો રૂ. 20000 અને જમા રાશિ વ્યાજ સાથે પરત મળે છે.
  - દુર્ઘટનામાં મૃત્યુ કે કાયમી વિકલાંગતાની સ્થિતિમાં રૂ.50000 અને આંશિક વિકલાંગતાના કિસ્સામાં રૂ. 25000 આપવામાં આવે છે.
  - યોજનામાં સામેલ વ્યક્તિઓને 60 વર્ષ બાદ પેન્શન અપાય છે.
  - વાર્ષિક પ્રિમીયમ રૂ. 365 છે જે ત્રિમાસિક, અર્ધ વાર્ષિક કે વાર્ષિક ભરી શકાય છે.
  - પ્રિમીયમની બમણી રકમ સરકાર જમા કરાવે છે.
- રાજીવ ગાંધી શિલ્પી સ્વાસ્થ્ય વીમા યોજના
  - પ્રારંભ : 31 માર્ચ, 2007.
  - ઉદ્દેશ્ય : 80 વર્ષ સુધીની ઉંમર ધરાવતા સ્ત્રી-પુરુષોને સ્વાસ્થ્ય સુવિધા માટે સહાય.
  - આ યોજના ખાનગી ક્ષેત્રની વીમાકંપની આઈસીઆઈસીઆઈ લોમ્બાર્ડના સહયોગથી શરૂ કરવામાં આવી છે.
  - વીમા ધારકોને દેશના 3500 હોસ્પિટલમાં રોકડ રકમ સહિત સ્વાસ્થ્ય સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવા સ્વાસ્થ્ય કાર્ડ આપવામાં આવે છે.
- આમ આદમી વીમા યોજના
  - પ્રારંભ : 2 ઓક્ટોબર, 2007.

- ઉદ્દેશ્ય : ગ્રામીણ ભૂમિહીન પરિવારોને સામાજિક સુરક્ષા પૂરી પાડવી.
  - જીવન વીમા કોર્પોરેશન દ્વારા ચલાવાતી કોઈપણ વીમાપોલિસી ણ ધરાવનાર વ્યક્તિને આ પોલિસીનો લાભ મળે છે.
  - વાર્ષિક પ્રિમીયમ રૂ. 200 છે જે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકાર 50 : 50ના પ્રમાણમાં ભરે છે.
  - 18 થી 59ની વયજૂથ ધરાવતી વ્યક્તિઓને લાભ મળે.
  - કુદરતી મૃત્યુના કેસમાં રૂ.300000, દુર્ઘટનાને લીધે થતા મૃત્યુના કેસમાં રૂ. 75000 અને આંશિક સ્થાયી વિકલાંગના કેસમાં 37500 અપાય છે.
  - આ ઉપરાંત લાભાર્થીઓના ધો. 9 થી 12માં ભણતાં બે બાળકોને પ્રતિમાસ 100 છાત્રવૃત્તિ - છ માસ સુધી 1 જુલાઈ થી 1 જાન્યુઆરીએ આપવામાં આવે છે.
  - આ યોજના માટે રાજ્ય સરકાર નોડલ એજન્સી રૂપમાં કામ કરે છે.
- વ્યક્તિ દુર્ઘટના વીમા યોજના
    - પ્રારંભ : 10 ઓક્ટોબર, 2001.
    - ઉદ્દેશ્ય : કિસાન ઋણ કાર્ડધારકોને વીમા કવચ પૂરું પાડવા.
    - આ પોલિસી 70 વર્ષની ઉંમર સુધી ખેડૂતો માટે ઉપલબ્ધ છે.
    - મૃત્યુ કે કાયમી વિકલાંગના કિસ્સામાં રૂ. 50000 અને આંશિક વિકલાંગતાના કિસ્સામાં રૂ. 25000 સહાય અપાય છે.
  - રોશની
    - પ્રારંભ : 7 જૂન, 2013.
    - ઉદ્દેશ્ય : નક્શલ પ્રભાવી વિસ્તારોમાં યુવાનોને રોજગારી આપીને સ્વાવલંબી બનાવવા.
    - પ્રથમ ચરણમાં 9 રાજ્યોના 24 જિલ્લાઓમાં પાઈલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે અમલ.
    - ધો. 8 થી 12 સુધીનો અભ્યાસ ધરાવતા 18 થી 25 વર્ષના યુવક-યુવતીઓને રોજગારલક્ષી પ્રશિક્ષણ આપીને વિભિન્ન રાજ્યોની કે બિનસરકારી કંપનીઓમાં નોકરીના નિમણૂક પત્રો આપવાની જોગવાઈ.
    - ખર્ચની જવાબદારી કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે 75 : 25 છે.
  - મધ્યાહ્ન ભીજન યોજના (MDMS)
    - પ્રારંભ : 15 ઓગસ્ટ, 1995 (તમિલનાડુમાંથી).

- ઉદ્દેશ્ય : શાળામાં પ્રવેશ વધારવો અને હાજરી વધારવી.
- 1997-1998 થી સમગ્ર દેશમાં પ્રારંભ.
- 1 એપ્રિલ 2008 થી બધી પ્રાથમિક શાળાઓ, સરકારી ગ્રાન્ટ શાળાઓ અને સ્થાનિક સત્તામંડળો સંચાલિત શાળાઓમાં અમલ.
- 1 થી 5 ધોરણ સુધીનાં બધા બાળકોને 300 ગ્રામ કેલરી અને 8 થી 10 પ્રોટીનયુક્ત ખોરાક તેમજ 5 થી 8 ધોરણનાં બાળકોને 700 ગ્રામ કેલરી અને 20 ગ્રામ પ્રોટીનયુક્ત આહાર પૂરો પાડવાની જોગવાઈ.
- પ્રાથમિક કક્ષાએ બાલિકાઓના શિક્ષણ માટેનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ
- પ્રારંભ : જુલાઈ 2003.
- ઉદ્દેશ્ય : શાળામાં ણ જતી બાલિકાઓને શાળા પહોંચાડવાનું લક્ષ્ય.
- કસ્તૂરબા ગાંધી વિદ્યાલય સ્કીમ (KGBVS)
- પ્રારંભ : જુલાઈ 2004.
- ઉદ્દેશ્ય : એસટી / એસસી / ઓબીસી / અલ્પસંખ્યક વર્ગની બાલિકાઓ માટે નિવાસી ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળાઓ સ્થાપવી.
- છૂટ છવાયી વસતિવાળા વિસ્તારોમાં અને નજીકમાં શાળા ના હોય તેવી જગ્યાએ શાળા સ્થાપવી.
- આવી શાળાઓમાં SC / ST / અલ્પસંખ્યક વર્ગની બાલિકાઓ માટે 75% અને ગરીબી રેખાથી નીચે જીવતા પરિવારોની બાલિકાઓ માટે 25% અનામત.
- 1 એપ્રિલ 2007 થી આ યોજનાને સર્વશિક્ષા અભિયાનમાં ભેળવી દેવાઈ છે.
- રાષ્ટ્રીય માધ્યમિક શિક્ષણ અભિયાન (RMSA)
- પ્રારંભ : માર્ચ 2009.
- ઉદ્દેશ્ય : બાળકો માટે માધ્યમિક શિક્ષણ સુધીનો વ્યાવ વધારવો અને ગુણવત્તામાં સુધારો કરવો, તેમજ સામાજિક, આર્થિક, લૈંગિક અને વિકલાંગના ભેદભાવ દૂર કરવા.
- ગણિત-વિજ્ઞાન વિષયમાં વિશેષ ભાર.
- કેન્દ્રીય વિદ્યાલય સંગઠન (KVS)

- પ્રારંભ : 1962.
- ઉદ્દેશ્ય : બદલીપાત્ર કેન્દ્ર સરકારના કર્મચારીઓના બાળકોનું અવિરત શિક્ષણ ચાલું રાખવા અંગે.
- આવી શાળાઓમાં સહશિક્ષણની જોગવાઈ છે.
- છોકરીઓને મફત શિક્ષણ તેમજ છોકરાઓને 8 ધોરણ સુધી મફત શિક્ષણ સુવિધા.
- કેન્દ્રીય કર્મચારીઓના બાળકો તેમજ એસટી / એસસી માબાપનાં બાળકો માટે કોઈ ફિ નથી.
- સંપૂર્ણ કેન્દ્ર સરકાર પુરસ્કૃત યોજના.
- દેશ બહાર મોસ્કો, કાઠમંડુ અને તેહરાનમાં ત્રણ વિદ્યાલય આવેલાં છે.
- નેશનલ સ્કીમ ઓફ ઈન્સેન્ટીવ ટુ ગર્લ્સ ફોર સેકન્ડરી એજ્યુકેશન (NSIGSE)
  - પ્રારંભ : મે 2008.
  - ઉદ્દેશ્ય : 14 થી 18 વર્ષની છોકરીઓની સંખ્યા શાળામાં વધારવી.
  - એસ સી / એસ ટી અને કસ્તૂરબા ગાંધી બાલિકા વિદ્યાલયોમાંથી ધો. 8 પાસ કરનાર છોકરીઓને પ્રવેશ અપાય છે.
  - 16 વર્ષથી નીચેના વયની છોકરીઓને પ્રવેશ.
  - ધો. 9 વખતે રૂ. 3000 ફિક્સ ડિપોઝીટની રકમ છોકરીઓના નામે કરવામાં આવે છે. 18 વર્ષની ઉંમરે અને ધો. 10 પાસ કર્યા બાદ વ્યાજ સાથે પરત મળે છે.
  - પરિણીત છોકરીઓ કે ખાનગી શાળાઓ અને અન્ય શાળાની છોકરીઓને લાભ મળતો નથી.
- નેશનલ મીન્સ-કમ મેરિટ સ્કોલરશીપ યોજના (NMMSS)
  - પ્રારંભ : મે 2008.
  - ઉદ્દેશ્ય : ધો. 8 પછી ડ્રોપ આઉટ રેશિયો ઘટાડવા અને આગળનો અભ્યાસ ચાલુ રાખવા.
  - લાભાર્થીની પસંદગી NTSE – નેશનલ ટેલેન્ટ સર્ચ એક્ઝામિનેશન દ્વારા થાય છે.
  - ધો. 9 થી 12 સુધી રૂ. 6000ની વાર્ષિક સહાય આપવામાં આવે છે.
- મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (મનરેગા - MNREGA)
  - પ્રારંભ : 2 ફેબ્રુઆરી 2006, આંધ્રપ્રદેશના આનંતપુર જીલ્લામાંથી તત્કાલીન વડાપ્રધાન ડૉ. મનમોહનસિંહે કરાવ્યો.
  - ઉદ્દેશ્ય : ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં બેરોજગારી પૂરી પાડવી.

- યોજના અંતર્ગત દરેક ગ્રામીણ પરિવારમાંથી કામ કરવા ઈચ્છતા સક્ષમ એક વ્યક્તિને 100 દિવસના કામની બાંહેધરી આપવામાં આવે છે.
- કામ કરવા ઈચ્છુક વ્યક્તિએ ગ્રામ પંચાયતમાં નોંધણી કરાવવાની જોય છે. નોંધણી કરાવ્યા તારીખથી 15 દિવસની અંદર કામ કરવા ઈચ્છુક વ્યક્તિને રહેઠાણથી 5 કિમી સુધીના વિસ્તારમાં 100 દિવસનું કામ સોંપવામાં આવે છે. 5 કિમી થી વધારે અંતર હોય તો દૈનિક 10% લેખે વધારાની રકમ ચૂકવવામાં આવે છે.
- હાલમાં આ યોજના સમગ્ર દેશમાં લાગુ છે.
- કામના બદલે અનાજ યોજનાને આ યોજનામાં ભેળવી દેવામાં આવી છે.
- સ્વર્ણજયંતી ગ્રામ સ્વરોજગાર યોજના (SGSY)
  - પ્રારંભ : 1 એપ્રિલ, 1999.
  - ઉદ્દેશ્ય : ગામડામાં રહેતા ગરીબ પરિવારોને સ્વરોજગાર પૂરો પાડવો.
  - આ યોજનામાં અગાઉ ચાલી આવતી નીચેની 6 યોજનાઓનું વિલીનીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.
    - સમન્વિત ગ્રામ વિકાસ કાર્યક્રમ (IRDPA)
    - સ્વરોજગાર માટે ગ્રામીણ યુવાનો માટે પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમ (TRYSEM)
    - ગ્રામીણ ક્ષેત્રોમાં મહિલા અને બાલ વિકાસ કાર્યક્રમ (DWACRA)
    - ગ્રામીણ કારીગરોને અદ્યતન ઓજારોની કિટ (SITRA)
    - ગંગા કલ્યાણ યોજના (GKY)
    - દશ લાખ કુવા યોજના (MWW)
  - સહાયતા પ્રાપ્ત કુટુંબને ત્રણ વર્ષની અંદર ગરીબી રેખાથી ઉપર લાવવાનો લક્ષ્યાંક.
  - યોજનામાં ખર્ચનું પ્રમાણ કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે 75 : 25 છે.
- રાજીવ ગાંધી આવાસ યોજના
  - પ્રારંભ : 2 જૂન, 2011.
  - મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય : ભારતને સ્લમ મુક્ત ઝુંપડપટ્ટી મુક્ત બનાવવાનો.
  - આ યોજનાનો લાભ જે રાજ્યો ઝુંપડપટ્ટીમાં રહેલા લોકોને સંપત્તિનો લાભ આપવા તૈયાર છે તેવા રાજ્યોમાં બે ચરણમાં આ યોજના અમલી બની રહી છે.

- આર્થિક રીતે પછાત અને ઓછી આવક જૂથ ધરાવતા વર્ગના લોકો માટે સરકાર લોન માટે ઋણ જોખમ ગેરન્ટી નિધિ તૈયાર થઈ છે.
- રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન - NRLM
  - પ્રારંભ : 3 જૂન, 2011 રાજસ્થાનના બાંસવાડામાંથી સોનિયા ગાંધીએ પ્રારંભ કરાવ્યો.
  - ઉદ્દેશ્ય : ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રોજગારીની તકો ઊભી કરવી.
  - અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, અલ્પસંખ્યાકો અને વિકલાંગો પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત.
  - ગરીબ પરિવારમાંથી ઓછામાં ઓછી એક મહિલાનો સ્વયં સહાયક જૂથમાં સમાવેશ.
- નેશનલ ફૂડ પ્રોસેસિંગ મિશન યોજના (NMFP)
  - પ્રારંભ : 1 એપ્રિલ, 2012.
  - ઉદ્દેશ્ય : બિનસંગઠિત વિભાગમાં કાર્યરત ફૂડ પ્રોસેસરની કાર્યક્ષમતા મૂડીરોકાણમાં વધારો કરવો.
  - ખર્ચની જવાબદારી કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે 75 : 25 ની છે.
- રાષ્ટ્રીય સ્વાસ્થ્ય વીમા યોજના (RSBY)
  - પ્રારંભ : 1 ઓક્ટોબર, 2007, વાસ્તવિક પ્રારંભ 1 એપ્રિલ, 2008.
  - ઉદ્દેશ્ય : અસંગઠિત ક્ષેત્રોના ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા કુટુંબોને વીમા કવચ પૂરું પાડવું.
  - આ યોજના અંતર્ગત અસંગઠિત ક્ષેત્રોના ગરીબી રેખા નીચે જીવતા કુટુંબોના કુલ 5 વ્યક્તિઓને લાભ મળવાપાત્ર છે.
  - કુટુંબની વાર્ષિક રૂ. 30000નું વીમા કવચ પુરું પાડવામાં આવે છે.
- જવાહર લાલ નહેરુ રાષ્ટ્રીય શહેરી નવીનીકરણ મિશન (JNNURM)
  - પ્રારંભ : 3 ડિસેમ્બર, 2005.
  - યોજનાની અવધિ 2005-2006 થી શરૂ કરીને 2011-12 સુધી સાત વર્ષ
  - યોજના માટે ખર્ચાનાર રકમ 66000 કરોડ રૂપિયા.
  - ઉદ્દેશ્ય : શહેરી વિસ્તારોમાં નાગરિક સુવિધાઓ પૂરી પાડવી, શહેરો તરફની લોકોની દોટ અટકાવવા નાના અને મધ્યમ કક્ષાના કસબોમાં સમન્વિત વિકાસ કાર્યક્રમો શરૂ કરવા શહેરી

ગરીબો માટે બુનિયાદી સેવાઓ પૂરી પાડવી અને જે શહેરોમાં બુનિયાદી સેવાઓ પૂરી પાડવામાં આવી નથી ત્યાં એકીકૃત આવાસ અને ગંદી ઝુંપડપટ્ટીમાં રહેલા લોકોના વિકાસ કરવાની છે.

- JNNURM – 2.0

- પ્રારંભ : 26 માર્ચ, 2012.

- JNNURM – 2.0 મિશનનું બીજું ચરણ છે.

- બીજા ચરણમાં મધ્યમ અને નાનાં શહેરોના વિકાસ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

- આ યોજના પાછળ GDP ના 25% ખર્ચની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

- સ્વર્ણજયંતી શહેરી રોજગાર યોજના – SJSRY

- પ્રારંભ : 1 ડિસેમ્બર, 1997.

- ઉદ્દેશ્ય : શહેરી ગરીબાઈનું નિવારણ.

- યોજનાની બે વિશેષ સ્કીમ છે : શહેરી સ્વરોજગારી કાર્યક્રમ અને શહેરી મજૂર રોજગાર કાર્યક્રમ.

- ખર્ચની જવાબદારી કેન્દ્ર-રાજ્યો વચ્ચે 75 : 25 છે.

રાજ્ય સરકારની કલ્યાણકારી યોજનાઓ

• સમરસ ગ્રામપંચાયત યોજના

- ગામમાં સંપ, સુમેળ અને સહકારનું વાતાવરણ જળવાઈ રહે તે હેતુથી ગ્રામ પંચાયતની ચૂંટણી બિનહરીફ થાય તે માટે ગ્રામપંચાયતોને નીચે પ્રમાણે લાભ મળે છે.
  - 5000 થી વધુ વસતિવાળી સમરસ ગ્રામપંચાયતને રૂ. 200000 નું અનુદાન.
  - 5000 થી વધુ વસતિવાળી સમરસ ગ્રામપંચાયતને રૂ. 300000 નું અનુદાન.
  - પ્રથમ મહિલા સમરસ ગ્રામપંચાયતને રૂ. 300000 નું અનુદાન.
  - બીજી વાર મહિલા સમરસ ગ્રામપંચાયતને રૂ. 500000 નું અનુદાન.
  - બીજી વાર સમરસ ગ્રામ પંચાયત જાહેર થાય તો 25% વધારાનું અનુદાન અને સી.સી.રોડ જેવી માળખાગત સુવિધા.
  - ત્રીજી વાર સમરસ જાહેર થતાં બીજી વારની અનુદાનના 25% વધારે તેમજ ગામમાં સોલાર સ્ટ્રીટ લાઈનની વધારાની માળખાકીય સુવિધા.

• સરદાર પટેલ આવાસ યોજના

- યોજનાનો પ્રારંભ 1-4-1997થી શરૂ થયો છે.
- ગુજરાત સરકારના 11-8-2010ના પરિપત્રથી લાભાર્થીને રૂ.45000ની સહાય + રૂ.7000 લાભાર્થીનો શ્રમફાળો તેમજ રૂ.2200 શૌચાલય બનાવવા અને રૂ.300 લાભાર્થીનો શ્રમ ફાળો મળી કુલ રૂ.54500 નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.

• તીર્થગ્રામ યોજના

- પ્રારંભ : 21-7-2004
- ઉદ્દેશ્ય : ગામમાં સદભાવ, ભાઈચારો અને સામુદાયિક એખલાસ જળવાઈ રહેવો.
- યોજના માટેનાં ધોરણો.
  - છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં ગામમાં એક પણ ગુનો નોંધાયેલ ન હોય.
  - ગામમાં જ્ઞાતિ કે કોમનાં ધર્મસ્થાનો અંગે કોઈ વિવાદ ન હોવો જોઈએ.
  - ગામમાં સ્વચ્છતા જળવાય તે માટેના પ્રયાસો થયેલા હોવા જોઈએ.
  - દલિતો અને પછાત વર્ગના લોકો પ્રત્યે ભેદભાવ વગરનો વ્યવહાર થવો જોઈએ.
  - સમરસ ગ્રામ પંચાયતોને અગ્ર આપવામાં આવશે.

- સહાય : તીર્થગ્રામ તરીકે પસંદ થયેલ ગામને રૂ.2.0 લાખની પ્રોત્સાહક ગ્રાંટ અપાય છે.
- પાવનગામ યોજના
  - પ્રારંભ : 2007-2008.
  - જે ગામમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં એક પણ ગુનો નોંધાયેલ ણ હોય તેને પાવનગામ તરીકે જાહેર કરવામાં આવે છે.
  - પાવન ગામની પસંદગીના ધોરણોમાં તીર્થ ગામની પસંદગી માટેનાં-સમયગાળા સિવાયના - ધોરણો યથાવત રહેશે.
  - સહાય : પાવનગામ તરીકે પસંદ થયેલ ગામને રૂ.1.00 લાખની પ્રોત્સાહક ગ્રાંટ આપવામાં આવે છે.
  - યોજનાના પ્રારંભ થી અત્યાર સુધી 1213 તીર્થગ્રામ / પાવનગામ જાહેર કરાયેલ છે.
  - નાણાકીય વર્ષ - 2015-16માં આ માટે રૂ.50.00 લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- પંચવટી યોજના
  - પ્રારંભ : 11-9-2004
  - ઉદ્દેશ્ય : ગામડાનો નૈસર્ગિક માહોલ જાળવાઈ રહે અને ગામડામાંથી લુપ્ત થતી વનસમૃદ્ધિનું જતન કરવું.
  - આ વાર્ષિક યોજના છે.
  - આ યોજના અંતર્ગત ગામની નિશાળ પાસે કે અન્ય નજીકમાં રાખેલ 2000 ચો.મી. જમીનમાં પીપળ, વડ, હરડે, આસોપાલવ કે અન્ય વૃક્ષો વાવવાની સૂચના છે. ગામને અનુકૂળ તેવાં ફળાઉ વૃક્ષો પણ વાવી શકાય.
  - આ યોજના અંતર્ગત જીલ્લા કક્ષાએ જીલ્લા વિકાસ અધિકારીના અધ્યક્ષ સ્થાને અમલીકરણ સમિતિની રચના કરવામાં આવેલ છે અને ગ્રામ્ય કક્ષાએ સરપંચશ્રીના અધ્યક્ષ સાથે પેટા સમિતિની રચના કરેલ છે.
  - આ યોજનામાં રૂ.1.00 લાખ રાજ્ય સરકાર તરફથી સહાય અને રૂ.50000 નો લોકફાળો એકઠો કરવો પડે છે.
  - અત્યાર સુધીમાં 5709 ગ્રામપંચાયતોમાં પંચવટી યોજના કાર્યરત છે.
- સૂક્ષ્મ સિંચાઈ યોજના

- પ્રારંભ : 2005-06.
  - સૂક્ષ્મ સિંચાઈ પદ્ધતિની કિંમતના 50% અથવા રૂ.60000 પ્રતિ હેક્ટર સહાયરૂપે મળવા પાત્ર છે.
  - આદિજાતિ વિસ્તારોમાં વધારાની 25 % સહાય મળવાપાત્ર છે.
  - રાજ્યના ડાર્ક ઝોન વિસ્તારના ખેડૂતોને વધારાના 10% સહાય સાથે 60% અથવા રૂ. 60000 બેમાંથી જે ઓછી રકમ હોય તે મળવા પાત્ર છે.
- સરદાર આવાસ યોજના - 2
  - પ્રારંભ : 2013-14.
  - ઉદ્દેશ્ય : બીપીએલ કાર્ડ ધારકો ગરીબ પરિવારોને પાકા મકાનની સુવિધા પૂરી પાડવી.
  - લાભાર્થી કાચા મકાન ધરાવતા બીપીએલ સિવાયના કુટુંબોને.
  - પ્રથમ તબક્કામાં 21 થી 28 ગુણાંક ધરાવતાં એ.પી.એલ. કુટુંબોને આવરી લેવાનું આયોજન.
  - નવા મકાન માટે બાંધકામ યુનિટ કોસ્ટ રૂ. 1.00 લાખ રાજ્ય સરકાર દ્વારા સહાય રૂ.40000.
  - વર્ષ-2015-16 માટે આ યોજના પાછળ રૂ. 60000 લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- હળપતિ આવાસ યોજના
  - પ્રારંભ : 1984.
  - ઉદ્દેશ્ય : દક્ષિણ ગુજરાતના હળપતિ આદિવાસીઓ માટે રહેઠાણની સુવિધા પૂરી પાડવી.
  - લાભાર્થી દક્ષિણ ગુજરાતના આ સમાજના 17 થી 20 ગુણાંક ધરાવતાં આવાસ વિહોણા તેમજ 1984 થી 1990 દરમિયાન બનાવેલ પણ અત્યંત જર્જરિત થઈ ગયેલા મકાનો નવેસરથી બનાવવા.
  - પંચાયત વિભાગના તા.25-9-2013ના ઠરાવથી હળપતિ આવાસ માટેની સહાય રૂ.70000 કરવામાં આવી છે. જેમાં યુનિટ કોસ્ટ રૂ.74260 છે.
  - વર્ષ 2015-16માં રૂ.10.00 લાખની ટોકન રકમની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- અભયમ્ - 181 ટોલ ફ્રી
  - પ્રારંભ : 4 ફેબ્રુઆરી, 2014.
  - ઉદ્દેશ્ય : મહિલાઓને કોઈપણ પ્રકારની હિંસા કે અત્યાચારથી બચાવવા કે માર્ગદર્શન કે સલાહ આપવા.

- શરૂઆતમાં આ યોજના અમદાવાદ શહેર, સુરત શહેર અને ગાંધીનગર જીલ્લા પૂરતી કરવામાં આવી હતી.
- 8 માર્ચ 2015થી રાજ્યના તમામ 33 જીલ્લાઓમાં લાગુ પાડવામાં આવી છે.
- આ યોજના અંતર્ગત 181 ટોલ ફ્રી નંબર પરથી મહિલાઓને જરૂરી મદદ અને માર્ગદર્શન મળી રહે છે.
- માનવ કલ્યાણ યોજના
  - લાભાર્થી-શાકભાજી વેચનાર, સુથારી કામ કરનાર જેવા 79 ટ્રેડના નાના કદના વેપાર ધંધા માટેની સહાય.
  - ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં વાર્ષિક રૂ.27000 અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ.36000ની આવકની મર્યાદા ધરાવનારને લાભ મળે.
  - રૂ.50000 ની મર્યાદામાં જરૂરી સાધન / ટુલ કિટ્સની ખરીદી કરવા સહાય મળે છે.
- દત્તોપંત શેગડી કારીગરી વ્યાજસહાય યોજના
  - પ્રારંભ : 1-8-2014.
  - લાભાર્થી ગુજરાત રાજ્યના કારીગર તરીકે નોંધાયેલા હાથસાળ અને હસ્તકલાના કુટીર ઉદ્યોગના કારીગરોને.
  - રૂ.1.0 લાખની મહત્તમ મર્યાદામાં મશીનરી તથા વર્કિંગ કેપિટલ માટે મળવા પાત્ર.
  - રાજ્ય સરકાર તરફથી 7% વ્યાજ સહાય ચુકવવામાં આવશે.
- બાળસખા યોજના
  - પ્રારંભ : જાન્યુઆરી, 2009.
  - ઉદ્દેશ્ય : બાળમૃત્યુદર નીચો લાવવો.
  - તાલીમ પામેલ આરોગ્ય કાર્યકર દ્વારા એક મહિના સુધીની વયનાં બાળકો પૈકી ગંભીર / જોખમી તરીકે ઓળખી કઢાયેલ નવજાત બાળકોને સારવાર આપવામાં આવે છે.
  - ચિરંજીવી યોજના હેઠળ અથવા સરકારી આરોગ્ય સંસ્થામાં જન્મેલા તમામ બી.પી.એલ. કાર્ડધારકોનાં બાળકો અને આદિવાસીઓનાં બાળકો.
  - વર્ષ-2015-16માં બાળસખા યોજના માટે રૂ.15 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

- 108 એમ્બુલન્સ સેવાઓ

- પ્રારંભ : 29 ઓગસ્ટ, 2007.
- ઉદ્દેશ્ય : દર્દીઓને પ્રિ-હોસ્પિટલ ઈમરજન્સી ટ્રાન્સપોર્ટશન સુવિધા પૂરી પાડવી.
- શહેરી વિસ્તારમાં એવરેજ 14 મિનિટ અને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં 24 મિનિટમાં કોલ એટેન્ડ કરવામાં આવે છે.

- ડોટ્સ પ્લસ

- પ્રારંભ : 28 ઓગસ્ટ, 2007 અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિસ્તારમાં થયો. હાલ સમગ્ર રાજ્યમાં અમલી.
- ઉદ્દેશ્ય : ક્ષય રોગના દર્દીઓની સારવાર.
- આ યોજના અંતર્ગત ક્ષય રોગના દર્દીઓ માટે ઝડપી રોગ નિદાન અને સારવાર કરવામાં આવે છે.
- આ યોજના અંતર્ગત સુરત ખાતે દક્ષિણ ગુજરાતના 6 જીલ્લાઓ માટે જિન એક્સપર્ટ નામની નવી યોજના પદ્ધતિ અમલમાં મૂકવામાં આવી છે, જેના દ્વારા બે કલાકમાં નિદાન શક્ય બને છે.

- ઝૂંપડા વીજળીકરણ યોજના

- ઉદ્દેશ્ય : ગરીબ કુટુંબોને વીજળી જોડાણ આપવું.
- આ યોજના અંતર્ગત ગ્રામીણ વિસ્તારમાં વાર્ષિક રૂ.27000 અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ. 36000થી ઓછી આવક ધરાવનાર ઝૂંપડામાં રહેતા કુટુંબોને એક પોઈન્ટ મફત વીજળીનું જોડાણ આપવામાં આવે છે.

- વર્ધિત પેન્શન યોજના

- પ્રારંભ : 1 એપ્રિલ, 2005.
- ઉદ્દેશ્ય : તા. 1-4-2005 પછી સરકારમાં નિમણૂક પામતા કર્મચારીઓ માટે પેન્શન સુવિધા.
- આ યોજના અંતર્ગત કર્મચારીએ પોતાનો બેઝિક પગાર + ગ્રેડ પે + મોંઘવારી ભથ્થુના કુલ ટોટલના 10 % ફળની માસિક કપટ ફરજિયાત કરવાની હોય છે. તેટલો જ ફાળો રાજ્ય સરકાર જમા કરાવે છે.

- મિશન મંગલમ
  - પ્રારંભ : 15 ફેબ્રુઆરી, 2012.
  - ઉદ્દેશ્ય : રાજ્યની ગરીબ મહિલાઓ અને તેમના પરિવારનું જીવનધોરણ ઊંચું લાવવું.
  - આ યોજના અંતર્ગત રાજ્ય સરકારની સખી મંડળ યોજના અને કેન્દ્ર સરકારની નેશનલ રૂરલ લાઈવલી હૂડ મિશન યોજનાઓને એક છત્ર હેઠળ મૂકવામાં આવે છે.
  - આ મિશનનો મુખ્ય હેતુ ગરીબી રેખા નીચે જીવતા ઓછામાં ઓછા 50% કુટુંબોને 4 વર્ષમાં ગરીબી રેખાથી ઉપર લાવવાનો છે.
  - આ યોજના અંતર્ગત લખી મંડળો અને સ્વસહાય જૂથોની રચના કરી તેમને બેંકો સાથે જોડીને ધિરાણની વ્યવસ્થા કરી આર્થિક જીવન ધોરણ ઊંચું લાવવાનો લક્ષ્યાંક છે.
  - સ્વસહાય જૂથોમાં 70% બીપીએલ કુટુંબના સભ્યોને સમાવાશે.
- સંકટ મોચન યોજના
  - પ્રારંભ : 2001.
  - ઉદ્દેશ્ય : ગરીબી રેખા નીચે જીવતા પરિવારમાં કમાતા વ્યક્તિના અવસાન પ્રસંગે આર્થિક સહાય પૂરી પાડવી.
  - આ યોજના અંતર્ગત મૃત્યુ પામનાર પુરુષ કે સ્ત્રીની ઉંમર 18 વર્ષથી વધુ અને 65 વર્ષથી ઓછી હોવી જોઈએ.
  - લાભાર્થી કુટુંબને રૂ.10000 સહાય આપવામાં આવે છે.
- ગુજરાત સામૂહિક જૂથ અકસ્માત વીમા યોજના
  - પ્રારંભ : 28 માર્ચ, 2007.
  - ઉદ્દેશ્ય : અકસ્માત કે દુર્ઘટના સમયે વીમાકવચ પુરૂ પાડવું.
  - આ યોજના અંતર્ગત મૃત્યુ, કાયમી વિકલાંગતા કે અકસ્માતના હિસ્સામાં બે આંખ, બે હાથ કે બે પગ ગુમાવનારને રૂ.100000નું વીમા કવચ મળે છે.
- વિકલાંગ વિધવા બહેનોને મકાન બાંધકામ માટે સહાય યોજના
  - પ્રારંભ : 31 માર્ચ, 2008.
  - ઉદ્દેશ્ય : વિકલાંગતા વિધવા બહેનોને પકા આવાસો પૂરાં પાડવા.

- આ યોજના અંતર્ગત 18 થી 60 વર્ષ સુધીની કોઈપણ વિકલાંગ વિધવા મહિલા જે 40% કે તેથી વાધુ વિકલાંગતા ધરાવે છે તેમને રૂ.400000ની સહાય આપવામાં આવે છે.

• શક્તિદૂત યોજના

- પ્રારંભ : 31 ઓગસ્ટ, 2006.
- ઉદ્દેશ્ય : રમતગમતમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ હાંસલ કરી શકે તે હેતુથી રાજ્યના આશાસ્પદ ખેલાડીઓને રમતગમતની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં લઈ સહાય અને સુવિધાઓ પૂરી પાડવી.
- આ યોજના અંતર્ગત ખેલાડીઓને પૌષ્ટિક આહાર, રમતગમત કિટ, આધુનિક સાધનો અને રમતગમતના નિષ્ણાંત પ્રશિક્ષકોની સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે.

• શ્રી વાજપાઈ બેંકેબલ યોજના

- પ્રારંભ : 2 ઓગસ્ટ, 2014.
- ઉદ્દેશ્ય : રાજ્યના શહેરી અને ગ્રામીણ વિસ્તારના બેરોજગારોને સ્વરોજગાર પૂરો પાડવો.
- ઉદ્યોગક્ષેત્રે લોન મર્યાદા રૂ.800000 સહાય રૂ. 60000.
- સેવાક્ષેત્રે લોન મર્યાદા રૂ.600000 સહાય રૂ. 30000.
- વેપાર ક્ષેત્રે લોન મર્યાદા રૂ.300000 સહાય રૂ. 20000.

• કલસ્ટર વિકાસ યોજના

- પ્રારંભ : 15 સપ્ટેમ્બર, 2012.
- કુટીર ઉદ્યોગના ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિ કરતા હોય તેવા કારીગરોને નાણાકીય પ્રોત્સાહન.
- 25 કે તેથી વધુ હસ્તકલા, હાથસાળ કુટીર ઉદ્યોગના કારીગરોના સમૂહ કે જે એક જ ગામ કે ભૌગોલિક રીતે નજીકના ગામોમાં એક જ પ્રકારની કે જુદા જુદા પ્રકારની ઔદ્યોગિક કામગીરી કરતા કારીગરોને નાણાકીય સહાય અને જરૂરી માર્ગદર્શન પૂરું પાડવામાં આવે છે.
- NTFT, NID અને CEPT જેવી સંસ્થાઓ અને તેના ફીલાન્સ ડીઝાઈનરો દ્વારા તાલીમ પૂરી પાડવામાં આવે છે.

• ચિરંજીવી યોજના

- ઉદ્દેશ્ય : આર્થિક રીતે પછાત વર્ગની સગર્ભા મહિલાઓને સલામત પ્રસૂતિ સેવાઓ પૂરી પાડવી.

- આ યોજના હેઠળ સેવા આપવા જોડાયેલા સ્ત્રી રોગના નિષ્ણાંત ડોક્ટરોનો 100 પ્રસૂતિના પેકેજ માટે રૂ.380000 સરકાર દ્વારા ચૂકવવામાં આવે છે.
- લાભાર્થીને કોઈ ખર્ચ કરવાનો રહેતો નથી.
- કસ્તૂરબા પોષણ સહાયક યોજના (KPSY)
  - પ્રારંભ : 29 ફેબ્રુઆરી, 2012.
  - ઉદ્દેશ્ય : ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતી સગર્ભાઓ માતાઓમાં કુપોષણ અને એનીમિયા રોગ સાથે સંકળાયેલ બિમારીનું પ્રમાણ અને મૃત્યુદર ઘટાડવો.
  - આ યોજના અંતર્ગત માતાને સગર્ભાવસ્થાના સમયગાળા દરમિયાન પર્યાપ્ત પોષણ અને આરામ માટે રૂ. 6000ની સહાય આપવામાં આવે છે.
  - પ્રથમ હપ્તા પેટે રૂ.2000ની સહાય મમતા દિવસે સગર્ભાવસ્થાના 12 અઠવાડિયામાં નોંધણી કરાવ્યા બાદ મળે છે.
  - બીજા હપ્તા પેટે રૂ.2000 સરકારી સંસ્થા કે ચિરંજીવી ડોક્ટર પાસે પ્રસૂતિના એક અઠવાડિયામાં મળે છે.
  - ત્રીજા હપ્તા પેટે બાળકને રસીકરણના શિડયુલ પ્રમાણે સંપૂર્ણ રસી મુકાવ્યા બાદ જન્મના 9 માસ પછી અને 12 મહિના પહેલાં ચૂકવવામાં આવે છે.
- મુખ્યમંત્રી અમૃતમ્ 'મા' યોજના
  - પ્રારંભ : 2012-13
  - ઉદ્દેશ્ય : ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા પરિવારોને ગંભીર રોગો માટે સ્વાસ્થ્ય સુવિધાઓ અને કેસલેસ સારવારની સુવિધા.
  - લાભાર્થી કુટુંબોને ત્રીજી પંક્તિના તજજ્ઞ તબીબી સારવાર આપવામાં આવે છે.
  - આ યોજનામાં હૃદયરોગ, મગજના રોગો, દાઝવું, કેન્સર, કિડની અને નવજાત શિશુઓના ગંભીર રોગોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
  - વાર્ષિક રૂ.200000 સુધીની 480 પ્રકારની સારવાર વિના મૂલ્યે.
  - લાભાર્થીને હોસ્પિટલમાં આવવા-જવા માટે દરેક વિઝીટે રૂ.300 આપવામાં આવશે.
  - ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં તાલુકા હેલ્થ કચેરીમાંથી અને કોર્પોરેશન વિસ્તારમાં અર્બન હેલ્થ સેન્ટરમાંથી 'માં' કાર્ડ મેળવી શકાય છે.

- કુટુંબના મહત્તમ પાંચ લોકોને લાભ મળે. કુટુંબમાં બાળક જન્મે તો બાળકની ત્રણ વર્ષની ઉંમર સુધી છઠ્ઠા સભ્ય તરીકે લાભ મળે.
- બાળભોગ યોજના
  - પ્રારંભ : 13 જૂન, 2007.
  - ઉદ્દેશ્ય : બાળકોમાં કુપોષણ ઘટાડવું.
  - ૬ માસથી ૩ વર્ષ સુધીનાં બાળકોને દૈનિક 185 ગ્રામ ફોર્ટીફાઈડ બ્લેન્ડેડ ફૂડ આપવામાં આવે છે.
  - લાભાર્થી બાળકની માતાને દૈનિક 500 ગ્રામનું પેકેટ આપવામાં આવે છે.
  - 500 ગ્રામનાં 7 પેકેટ સામાન્ય વજનવાળા બાળકોને, 10 પેકેટ અતિશય ઓછા વજનવાળા 6 માસથી 3 વર્ષના બાળકોને અને 4 પેકેટ ઓછા વજનવાળા બાળકોને દર મહિને 'ટેક હોમ રાશન' તરીકે આપવામાં આવે છે.
- કુંવરબાઈ મામેરું યોજના
  - પ્રારંભ : 20 ઓક્ટોબર, 1995.
  - ઉદ્દેશ્ય : અનુસૂચિત જતી અને સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની કન્યાઓના લગ્ન પ્રસંગે આર્થિક સહાય પૂરી પાડવા.
  - કુટુંબની એક જ કન્યાના લગ્ન પ્રસંગે મળે.
  - લગ્ન માટેની નિયત વયમર્યાદા ધરાવતા હોવા જોઈએ.
  - લગ્ન સમયે વાલીની આવક ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં વાર્ષિક રૂ 27000 અને શહેરી વિસ્તારમાં 36000ની હોવી જોઈએ.
- માઈ રમાબાઈ આંબેડકર સાતફેરા સમૂહ લગ્ન યોજના
  - પ્રારંભ : 25 જાન્યુઆરી, 1999.
  - ઉદ્દેશ્ય : લગ્ન પ્રસંગે ખોટા ખર્ચા અટકાવી સમૂહ લગ્નોને પ્રોત્સાહન આપવું.
  - લગ્ન માટેની નિયત વયમર્યાદા ધરાવતા હોવા જોઈએ.
  - અનુસૂચિત જાતિને મળવા પાત્ર.
  - ઓછામાં ઓછા દશ યુગલો હોવા જોઈએ, સમૂહલગ્ન કરાવનાર સંસ્થાને 2000 થી 50000 સુધીની પ્રોત્સાહક સહાય.

- યુગલને રૂ. 10000ની સહાય કન્યાના નામે ચેકથી આપવામાં આવે છે.
- વિદ્યાસાધના યોજના
  - પ્રારંભ : 13 મે, 1998.
  - ઉદ્દેશ્ય : કન્યાઓને ભણવા જવા માટે સાઇકલ આપવી.
  - આ યોજના અંતર્ગત શહેરી વિસ્તારમાં 3 કિમી અથવા તેથી વધુ અને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં 2.5 કિમી અથવા વધુ અંતરે શાળાએ જવાના હેતુથી ગરીબી રેખાથી નીચે જીવતા પરિવારની દીકરીને સાઇકલ ખરીદવા રૂ. 2000ની સહાય આપવામાં આવે છે.
- સાત ફેરા સમૂહ લગ્ન યોજના
  - ઉદ્દેશ્ય : સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની કન્યાના લગ્ન પ્રસંગે આર્થિક સહાય આપવી.
  - ઓછામાં ઓછા 10 યુગલો હોવા જોઈએ.
  - લગ્ન સમયે યોગ્ય વયમર્યાદા ધરાવતાં હોવા જોઈએ.
  - વાર્ષિક આવક મર્યાદા ગ્રામીણ વિસ્તારમાં રૂ.27000 અને શહેરી વિસ્તાર રૂ.36000ની છે.
  - યુગલ દીઠ રૂ. 10000 ચેકથી કન્યાના નામે અપાય છે.
  - સમૂહ લગ્નનાં આયોજન કરનાર સંસ્થાને રૂ. 2000 થી રૂ.50000 સુધીની પ્રોત્સાહક સહાય આપવામાં આવે છે.
- આપણો તાલુકો વાઈબ્રન્ટ તાલુકો યોજના (ATVT)
  - પ્રારંભ : 6 ફેબ્રુઆરી, 2012.
  - ઉદ્દેશ્ય રાજ્યના છેવાડાના લોકોના પ્રશ્નોનો તાલુકા કક્ષાએ જ રજૂઆત અને અમલીકરણ બનાવવા.
  - આ યોજના અંતર્ગત તેના અમલીકરણ માટે તાલુકા કક્ષાએ પ્રાંત અધિકારીના અધ્યક્ષપાણા હેઠળ કાર્યવાહક સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે.
- મફત તબીબી સહાય યોજના
  - પ્રારંભ : 5 એપ્રિલ, 1987.

- ઉદ્દેશ્ય : આદિજાતિના લોકો અને સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગના લોકોને તબીબી સહાય પૂરી પાડવી.
- ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં વાર્ષિક રૂ.27000 અને શહેરી વિસ્તારમાં 36000 સહાયનું ધોરણ.
- સ્ત્રીઓને પાંડુરોગ માટે રૂ. 150.
- પ્રસૂતિ સહિત ગંભીર રોગ માટે રૂ. 500.
- રક્તપિત્ત માટે દર્દ મટે ત્યાં સુધી રૂ. 800 માસિક.
- ટીબીના દર્દી મટે દર્દ માટે ત્યાં સુધી રૂ. 500 માસિક.
- કેન્સર માટે દર્દ મટે ત્યાં સુધી રૂ. 1000 માસિક.
- કેન્સર માટે દર્દ મટે ત્યાં સુધી રૂ. 1000 માસિક.
- એઈડ્ઝ માટે રૂ. 500.
- પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય આવાસ યોજના
  - ઉદ્દેશ્ય : વિચરતી જાતિના લોકોને મકાન માટે સહાય.
  - આવક મર્યાદા ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં વાર્ષિક રૂ. 27000 અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ.36000.
  - સહાયનું ધોરણ રૂ. 45000.
- વનબંધુ કલ્યાણ યોજના
  - પ્રારંભ : 23 જુલાઈ, 2008.
  - ઉદ્દેશ્ય : આદિજાતિના લોકોનો સર્વાંગી વિકાસ.
  - આ યોજના અંતર્ગત આદિજાતિના લોકોના વિકાસ માટે નીચેના 10 મુદ્દાઓ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
    - પાંચ લાખ કુટુંબ માટે ગુણવત્તાયુક્ત સ્થાયી રોજગારી.
    - ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ અને ઉચ્ચશિક્ષણ પર ભાર.
    - આદિજાતિ વિસ્તારોનો વેગવંતો આર્થિક વિકાસ.
    - સૌને માટે આરોગ્ય.
    - સૌને માટે ઘર.
    - સૌને માટે પીવાનું પાણી.
    - સિંચાઈ
    - બારમાસી રસ્તાઓ

- સાર્વત્રિક વીજળીકરણ
- શહેરી વિકાસ

• વિદ્યાલક્ષ્મી બોન્ડ

- ઉદ્દેશ્ય : કન્યાકેળવણીને પ્રોત્સાહન
- આ યોજના અંતર્ગત રાજ્યમાં 35% થી ઓછો સાક્ષરતા દર ધરાવતા ગામો અને શહેરી વિસ્તારમાં બીપીએલ કુટુંબોની કન્યાને પ્રાથમિક શાળામાં અને માધ્યમિક શાળામાં પ્રવેશ વખતે કન્યાઓના નામે રૂ. 2000ના નર્મદા શ્રીનિધિના બોન્ડ આપવામાં આવે છે.

• વિદ્યાદીપ

- ઉદ્દેશ્ય : પ્રાથમિક શાળામાં ભણતા બાળકોને વીમા કવચ પુરૂ પાડવું.
- આ યોજના અંતર્ગત પ્રાથમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને આપઘાત કે કુદરતી મૃત્યુ સિવાયના કેસોમાં જેમ કે કુદરતી આફતો, આગ, રમખાણ, આકસ્મિક ફૂડ પોઇનિંગ, ફૂતરું કે જંગલી પરની કરડવું - ગમે ત્યારે 24 કલાક દરમિયાન - પ્રાથમિક શાળા / આશ્રમશાળાના બાળકોને રૂ. 50000ની સહાય આપવામાં આવે છે.
- આ વીમાનું પ્રિમીયમ સરકાર ભરે છે.
- આ યોજના માટે વર્ષ 2015-16માં રૂ. 3 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

• અંત્યોદય અન્ન યોજના

- પ્રારંભ : 25 ડિસેમ્બર, 2000.
- ઉદ્દેશ્ય : શહેરી અને ગ્રામીણ ગરીબોને અન્ન પુરવઠો પૂરો પાડવો.
- આ યોજના અંતર્ગત ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતા પરિવારોને દર મહિને બે રૂપિયે કિલોના ભાવે ઘઉં અને ત્રણ રૂપિયે કિલોના ભાવે ચોખા આપવાની જોગવાઈ છે.

• શાળા આરોગ્ય તપાસ કાર્યક્રમ

- પ્રારંભ : 23 જુલાઈ, 2008.
- ઉદ્દેશ્ય : બાળકોનું સ્વાસ્થ્ય સુધારવું.
- આ યોજના અંતર્ગત 0 થી 18 વર્ષના બાળકો (શાળાએ જતા હોય કે ણ જતા હોય) તેમના આરોગ્યની તપાસ કરવામાં આવે છે.

- તપાસ દરમિયાન હૃદયની બીમારી, કેન્સરની બીમારી, કિડનીની બીમારીના કિસ્સામાં બાળકોને સુપર સ્પેશ્યાલિટી સારવાર આપવામાં આવે છે.
- દૂધ સંજીવની યોજના
  - ઉદ્દેશ્ય : આદિવાસી તાલુકાઓમાં આંગણવાડીના બાળકોને કુપોષણ સામે રક્ષણ.
  - આ યોજના અંતર્ગત શરૂઆતમાં 7 આદિવાસી તાલુકાઓ, હવે 22 આદિવાસી તાલુકાઓમાં આંગણવાડીના 3 થી 6 વર્ષના બાળકોને અઠવાડિયામાં બે વખત દૂધ આપવામાં આવે છે.
- નિરાધાર વિધવાઓને પુનઃસ્થાપના માટે આર્થિક સહાય
  - ઉદ્દેશ્ય : નિરાધાર વિધવાઓને આર્થિક મદદ.
  - 18 વર્ષથી ઉપરની વિધવા જેના કુટુંબની આવક ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રૂ.27000 અને શહેરી વિસ્તારમાં બે બાળકોની મર્યાદામાં બાળક દીઠ રૂ.100 માસિક ચૂકવવામાં આવે છે.
  - 21 વર્ષ કે તેથી વધુ વયનો દીકરો પણ ધરાવનારને લાભ મળે છે.
  - યોજનાની રકમ વિધવાઓના પોસ્ટ ઓફિસના બચત ખાતામાં જમા થાય છે.
- પછાત વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને નિ:શુલ્ક ગણવેશ સહાય
  - ઉદ્દેશ્ય : પછાત વર્ગના બાળકોને શૈક્ષણિક વિકાસ.
  - આવક મર્યાદા : ગ્રામીણ વિસ્તારમાં રૂ.47000 અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ. 68000.
  - ધો. 1 થી 8માં અભ્યાસ કરતા બાળકોને 2 જોડી ગણવેશ માટે રૂ.300 આપવામાં આવે છે.
- સરસ્વતી સાધના
  - ઉદ્દેશ્ય : સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની કન્યાઓને શાળાએ જવા સાઈકલની સુવિધા પૂરી પાડવી.
  - આવક મર્યાદા : ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રૂ.27000 અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ.36000.
  - ઘરેથી શાળાના અંતરને ધ્યાનમાં રાખ્યા સિવાય ધો.9માં અભ્યાસ કરતી પછાત વર્ગની કન્યાઓને નિ:શુલ્ક સાઈકલ આપવામાં આવે છે.
- ડૉ. આંબેડકર આવાસ યોજના
  - ઉદ્દેશ્ય : અનુસૂચિત જાતિના બીપીએલ પરિવારને આવાસની સુવિધા પૂરી પાડવી.

- આ યોજના અંતર્ગત બીપીએલ યાદીમાં સમાવિષ્ટ 17 થી 20 સ્કોરવાળા અનુસૂચિત જાતિના પરિવારોને રૂ.70000ની સહાય મકાન બાંધવા અપાય છે.
- ડૉ. સવિતા આંબેડકર આંતરજ્ઞાતિય લગ્નોને પ્રોત્સાહન
  - ઉદ્દેશ્ય : અસ્પૃશ્યતા નિવારણ.
  - આ યોજના અંતર્ગત અનુસૂચિત જાતિઓ અને સુવર્ણ જાતિઓ વચ્ચેના લગ્નોને પ્રોત્સાહન આપવા યુગલ દીઠ રૂ.25000ના બચતપત્રો અને રૂ.25000 રોકડા ધરવખરી માટે એમ કુલ રૂ. 50000ની સહાય કરવામાં આવે છે.
- સત્યવાદી રાજા હરિશ્ચંદ્ર મરણોત્તર સહાય
  - ઉદ્દેશ્ય : અનુસૂચિત જાતિના લોકોને કુટુંબના સભ્યના અવસાન પ્રસંગે અંત્યેષ્ટિ સહાય.
  - આવક મર્યાદા ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રૂ. 47000 અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ. 68000.
  - અંત્યેષ્ટિ વિધિ માટે રૂ. 5000ની સહાય આપવામાં આવે છે.
- મુખ્યમંત્રી ગૃહ યોજના (MMGY)
  - પ્રારંભ : ઓગસ્ટ, 2013.
  - ઉદ્દેશ્ય : શહેરોમાં અફોર્ડેબલ મકાનો પૂરાં પાડવા.
  - શહેરોમાં ઝૂપડપટ્ટીના નિયંત્રણ માટે ઓછી આવક ધરાવતાં લોકો માટે એફોર્ડેબલ હાઉસિંગની યોજના સરકારે તૈયારી કરી છે.
  - આગામી વર્ષે બે લાખ મકાનો લોકોને આપવાનું આયોજન છે.
  - વર્ષ-2015-16 માટે રૂ.1164.94 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- અર્બન સેનિટેશન
  - પ્રારંભ : ગુજરાતના બજેટ-2015-16માં જોગવાઈ.
  - ઉદ્દેશ્ય : રાજ્યની 8 મહાનગર પાલિકાઓ અને 159 નગરપાલિકાઓમાં સ્વચ્છતા ઝુંબેશ.
  - આ યોજના મહાત્મા ગાંધી સ્વચ્છતા અભિયાનના ભાગરૂપે છે.
  - વર્ષ-2015-16માં શહેરોમાં એક લાખ વ્યક્તિગત શૌચાલયો બનાવવાનો ટાર્ગેટ.
  - શહેરી વિસ્તારોમાં ડોર-ટુ-ડોર કચરાના નિકાલ માટે 100% સરકારી સહાય.
  - બજેટ 2015-16માં રૂ.375 કરોડની જોગવાઈ.